

mohla zvýšit akciový kapitál na 18 mil. dolarů tak, že akciový kapitál bude moci banka zvýšit do 15 mil. dolarů.

Politicky jest zjednodušena situace aspoň potud, že se pomalu tvoří větší celky, bloky politické. K vytvoření katolického bloku chce svojí iniciativou působiti předseda lidové strany Hlinka; není tajností, že přání to odpovídá intencím katolické hierarchie. Katolický blok by řešil společně nábožensko-politické otázky; Hlinka rozeslal již pozvánky lidové straně, něm. křest. soc. straně a maďarské křest. soc. straně. Budoucnost ukáže, do jaké míry se sejdou na společné platformě strany národně i takticky přece se dosti značně liší. Prozatím zejména německá křest. sociální strana zaučuje se v opozici. Bývalý ministr Mayr-Harting přejímá roli opozičního tribuna.

V komunistické straně není nic nového, neboť pomalý rozklad této strany jest již něčím běžným. Komunističtí odboráři dostali ostrou důtku v ROL, Rudé Odborové Internacionále v Moskvě. Celé úsilí KSČ soustřeďuje se jen na udržení komunistického tisku.

Letošní rok jest rokem presidenta Masaryka, který v březnu dovrší 80 let svého života. V interviewu s »Českým Slovem« dotkl se prezident Masaryk i otázky svého nástupce a prohlásil na otázku, vzdá-li se o svých narozeninách presidentství: »Já nic takového neurčil a neurčil bych toho bez porady a souhlasu s předními činiteli státní správy a politiky. Kdyby mně byl presentován státník, jehož politická schopnost a charakter by zaručovaly, že republika bude vedena politikou, osvědčenou nejen v 11 letech po převratu, nýbrž už ve 4 letech válečných, pak bych postoupil své místo svému následníku bez rozpaků a ihned. Ale neodešel bych z Hradu na odpočinek, nýbrž proto, abych se mohl věnovat spisovatelství a publicistice, umožněné volností prostého občana. Avšak, nejsem pánem trvání svého života a proto pracuji klidně pro budoucnost státu v očekávání, že jest dost slušných a rozumných lidí v republice, kteří budou pracovati stejně po mně, jako pracují se mnou«.

Je přirozeno, že tento projev vzbudil živý ohlas v našem tisku. Do debaty zasáhl Peroutka, Čapek, posl. Moudrý, »Právo Lidu«, »Nová Doba« atd. Ovšem: diskuse se daleko nedostala, neboť jsou lidé u nás, kteří si nedovedou představit diskusi, aniž by nebyla ostře zahrocena proti min. Benešovi.

Němci, zejména pak »Bund der Landwirte«, oslavili v Litoměřicích 75. narozeniny bývalého poslance a senátora Frant. Křepka, hlavního představitele německé aktivistické politiky. Odešel nedávno z politického života, když se dočkal toho, že aktivistický směr v německém táboře plně zvítězil a přešel k činu: k účasti na vládě. Ministr dr. Spina doručil jubilantu srdečný příspěvek presidenta republiky.

V. Gutwirth.

B. ZAHRANIČNÍ.

Velká konference haagská: Uskutečnění plánu Youngova; založení reparační banky; otázka případných sankcí. Východní reparace, žádost Rakouska, platy Bulharska, spor s Maďarskem, reparační dluhy a vzájemné závazky. — Lednová schůze Rady S. N. — Námořní konference v Londýně. Smír v Polsku. — Volby v Egyptě. — Ohlášená revoluce v Indii.

Pokračování haagské konference bylo zahájeno hned po Novém roce za účasti všech interesovaných států, zastoupených svými vedoucími politickými činiteli i odborníky. Na pořadu bylo kromě dokončení prací, souvisejících s uskutečněním Youngova plánu, zejména rozřešení politických důsledků, z definitivní reparační úpravy plynoucích, jedna vyřízení reparačních otázek východních spojenců Německa a vyrovnání všech vzájemných závazků pod titulem úplné likvidace minulosti. Technické podrobnosti realizace nového reparačního plánu byly tentokráte téměř hotovy již v přípravných výborech a konferenci zbývalo jen soustřediti se na několik docela určitých sporných bodů. Německo mělo docela vyslovený zájem na zjednání některých dodatečných úlev, jimiž by bylo vyrovnáno »zhoršení«, které proti původní koncepci expertů musila německá delegace přijmout na první konferenci

haagské, aby byla nalezena úhrada pro zvýšený nárok britský. Kabinet Müller-Hilferdingův byl z tohoto důvodu v Německu prudce napaden guvernérem říšské banky drem. Schachtem, který odmítal odpovědnost za dílo, na němž sám tak vynikající měrou spolupůsobil, když kabinet jeví se tak slabým. Memorandum Schachtovo vytýkalo však nejen poklesky německé politiky v Haagu — vydání většiny přebytku, resultujícího z přechodné periody platů podle plánu Dawesova k plánu Youngovu, uznání markové pohledávky belgické a pod. — nýbrž na druhé straně také liknavost kabinetu, který neprovedl včas nový finanční plán, definitivním břemenům reparací přiměřený. Pod těmito útoky byl nucen ministr financí Hilferding podati demisi, v ostatním však vláda nekapitulovala, nýbrž dovedla osvědčit proti Schachtovi tolik samostatnosti, že nepustila jej ani jako oficiálního delegáta do Haagu. Nový ministr financí Moldenhauer, zástupce strany lidové, je však znám jako stoupenec názorů Schachtových, pokud jsou podepřeny odborně. Dr. Schacht uplatnil se však v Haagu ve své funkci experta, když došlo na projednávání účasti říšské banky německé na projektované mezinárodní bance pro převod reparačních platů. Vystoupil zde zas svým obvyklým nešetrným způsobem, odmítaje jakoukoli odpovědnost za vedení institutu v daných podmínkách a prohlašuje také finanční účast říšské banky za převyšující její možnosti. Byla by z toho málem vznikla konferenční krise, kdyby byl říšský kabinet nedovedl dra. Schachta znovu odkázat do příslušných mezí. Guvernér podal s nápadnou ochotou v zápětí ujištění své loyality a přenechal iniciativu i odpovědnost vládě a parlamentu. Potíže, které dr. Schacht v ředitelství říšské banky vládě dělá, vysvětlují se různým způsobem, ale ať jsou odůvodněny jakkoliv, nemohou býti trvale snášeny. Jen naprostá autonomie, kterou plán Dawesův říšské bance vyhradil ze strachu před opakováním inflace, umožňuje guvernérovi takové extratury. Toto postavení říšské banky bude v nových poměrech revidováno. Německá delegace v Haagu pokusila se zejména o to dosáhnouti úlevy změnou data splatnosti reparačních částek z patnáctého na posledního každého měsíce. Na straně spojenecké neukázala se však ochota k dalším slevám (úrokový zisk odhaduje se na 4 až 5 milionů zl. m. ročně), takže došlo jen ke kompromisnímu řešení. Také otázka případného moratoria a likvidace sum, které se po jeho uplynutí nahromadí, vyvolala nesnáze. Německo chtělo odkladu využití k novým průtahům, které by placení oddalovaly prakticky do nedohledna, naproti tomu spojenci zas měli zájem na zajištění toho, aby se moratoria zneužívatí nemohlo. Naléhali tudíž na okamžité zaplacení dlužných sum. I v této věci podařilo se však dospěti k transakci. Jestli Německo má pochopitelný zájem na tom získati ještě v poslední chvíli co možno největší úlevy a zajistit si zvláště možnosti odkladu i případné revise, sleduje Francie právě opačnou tendenci podržet aspoň to, co zde je a dosáhnout co možno aktuálního zaplacení. Proto hlavní zájem francouzské delegace obracel se k urychlení a usnadnění mobilisace německých reparačních obligací, jichž první část má býti příslušně reparační bance odevzdána ihned. Jedná se o to, aby mezinárodní půjčce, na tomto podkladě kontrahované byla zajištěna za každých okolností na světovém trhu přednost. Německá snaha vyhnouti se zejména naprosté perfektnosti reparačního ujednání, srážela se také s francouzskou potřebou definitivnosti. To se ukázalo nejostřeji při otázce kontroly provádění plánu Youngova a případných sankcí za jeho neprovádění. Reparační komise pozbývá novým ujednáním své dosavadní funkce, bylo tedy třeba postarati se o jiný orgán, který by v tomto smyslu fungoval. Byl to sám ministr Snowden, který ještě před zahájením konference tuto diskusi vyvolal. Naproti tomu Němci prohlašovali to za docela zbytečně starati se o řádný chod plánu Youngova, nepovažovali však za zbytečné položití účinnou závoru jakékoliv recidivě vojenských opatření v Porýní nebo Poruří. Z toho se rozpředla dost choulostivá rozprava, která však nevybočila nikdy z mezí určité akademičnosti, jako vůbec během celé konference bylo patrné na všech stranách nejužkostlivější úsilí o zachování ryzí věcnosti a řekl bych obchodního klidu při celé konferenci. Věc byla upravena konečně pouhou notifikací vzájemného stanoviska. Plán Youngův sám předvídá arbitrážní řízení při možných sporech a v konečné instanci je zde haagský soud. Kdyby ten konstatoval svévolné odepření závazků, nyní přijatých, vstoupili by spojenci přirozeně ve všechna

práva původní mírovou smlouvou jim vyhrazená. Z toho plyne, že ani vojenské sankce by nemohly býti považovány za válečná opatření podle plánu Kelloggova, kdyby nějaký nacionalistický režim v Německu placení reparací podle plánu Youngova prostě odepřel. — Daleko obtížnější ukázalo se v Haagu přirozeně jednání o východním dílu reparační otázky, poněvadž ten nebyl ani zdaleka tak připraven, jako díl západní, po léta již Evropu zaměstnávající. Materiálně jeví se ovšem závazky všech východních států proti Německu již téměř bezvýznamnými. Podle dávno uznaného principu kompenzačního a na základě úlev, které se při rozmanitých sanačních akcích drobným spojencům Německa přiznaly, nezbyvalo již mnoho z původních miliardových čísel. Rakousko, pouhá troska bývalé monarchie téhož jména, stalo se od převratu hýčkaným dítětem Evropy a dosáhlo během doby de facto úplného prominutí reparačních dluhů. Při zahájení haagské konference jeví se právní situace tak, že Rakousko mělo moratorium až do roku 1968 a bylo zavázáno k pouhému placení obchodního dluhu, který vznikl z dodávek předmětů denní potřeby v prvních letech po válce. Rakousko ucházelo se zde ne již o nějakou revisi nebo úlevu, nýbrž o prostou abolicí reparačních platů, odstranění všech kontrolních a zástavních práv věřitelů, aby stalo se znovu schopným ucházeti se o úvěr na peněžním trhu. Bulharsko mělo také již své závazky z mírové smlouvy valně sníženy a v předběžné expertise pařížské předkládal se mu již jen účet s průměrnou roční anuitou 12¹/₂ milionů zlatých marek. Bylo pouhou otázkou smlouvání, kolik z toho se ještě podaří odrazit. Pravou osou jednání východoreparačního, které bylo svěřeno zvláštní komisi pod předsednictvím francouzského ministra Loucheura, bylo však Maďarsko. Tento stát, který jediný vedle Německa je opravdu vážně poplatnosti schopný, stavěl se tvrdošijně na stanovisko, že má své reparační závazky definitivně vyřešeny úmluvou z roku 1923, podle níž má odvést pouze 20 splátek po 10 milionech zlatých korun. Jak maďarská politika je zvyklá pracovati s ilusemi a spoléháním na všelijaké soukromé přísliby a protekci, ukázalo se zde snad nejnázornějším způsobem. Ačkoliv právní ráz moratoria byl zde výslovně stanoven a snad jen ústně někdo naprosto neodpovědný naznačil, že po jeho vyčerpání nebude již patrně třeba dalšího placení, Maďarsko bylo s to docela oficiálně v Haagu prohlašovat, že jeho povinnost je odbyta a po roce 1943 nemůže býti řečí o dalším placení. Naproti tomu trvalo však na právu, založeném v článku 250. mírové smlouvy trianonské, žalovati na poškození svých příslušníků pozemkovou reformou ve státech nástupných. Z tohoto titulu požadovalo Maďarsko stamilionové, ba miliardové částky ve zlatě, neuznávajíc nejmenší protipohledávku států vítězných a věřitelských. Toto stanovisko, které v předběžných poradách pařížských zabránilo jakémukoli nárysu uspokojivého řešení, nebylo v Haagu arci udržitelné. Maďaři přesvědčili se tu záhy, že nebude jim trpěna ani žádná skrývačka, která by tak zvané spory optantské jako soukromoprávní z jednání vylučovala. Přesvědčili se zejména také, že ani Itálie, jejich protekční velmoc, nemíní se angažovati do té míry, aby je podporovala v jejich intransigenci. Velmoci postavily od počátku před maďarskou delegací jednotně pracované návrhy, které zase v principu dávaly za pravdu jednotně zaujatému stanovisku států malodohodových. Malodohodoví spojenci přišli do Haagu s podrobně smluveným programem, který výtečně zapadal do celkového rámce i celé atmosféry konferenční. Přihlásili jsme se k ochotné spolupráci na konečném vyřízení poválečných účtů činili jsme však zcela pochopitelnou podmínku, aby likvidace byla úplná, aby také otázky, nás speciálně interesující a zatěžující, byly zde zprovozeny se světa. Ústředním uzlem těchto otázek byl právě spor o optanty. Československo Jugoslavie a Rumunsko uznávaly, že Maďarsko musí poskytnout jistého odškodnění svým spoluobčanům, takto poškozeným a byly ochotny odečísti mu tyto náklady na jeho kontě reparačním. Musily však rozhodně se postavit proti tomu, aby samy byly zatěžovány náhradami maďarským státním příslušníkům, kteří byli postiženi ve svém velkém pozemkovém vlastnictví u nás jen do té míry, jako o čáné domácí. Bylo by absurdní, kdyby celkové saldo vítězných a věřitelských států Maďarska mělo se obrátiti v jejich neprospěch. Maďarsku mohou býti poskytnuty reparační úlevy, ale ne větší, nežli budou úlevy na platech, jimiž z vyrovnání vzájemných závazků budou zatíženy tak zv. státy nástupní. Z toho vznikla myšlenka zvláštního fondu,

do něhož by reparační platy maďarské plynuly a z něhož by se nároky optantské vyrovnávaly. Plán takového fondu vypracoval zejména italský delegát Brocchi, výše a bližší modalita staly se však právě předmětem velmi choulostivého jednání. Hrabě Bethlen nemohl totiž zásadně postavit se proti plánu, presentovanému velmocemi, a krytému zejména italským jménem, snažil se však vykroutit se pokud možno z úplného opuštění práva procesního proti státům malodohodovým a hleděl zabránit tomu, aby Maďarsko samo bez přispění států malodohodových své optanty musilo odškodnit. Tak se stalo, že některé partie optantských procesů byly z kompromisu vylučovány, aby arbitrážní soudy nestaly se zbytečné. Byla to zejména otázka majetku bývalých členů panujícího domu, kterou hrabě Bethlen odmítl v Haagu projednávat, prohlašuje, že se mu k tomu nedostává plné moci. Státy Malé Dohody trvaly naproti tomu na projednání všech sporných otázek a odmítaly podepsati likvidační úmluvy s Rakouskem a Bulharskem, jakož i plán Youngův, nebudou-li aspoň zásadní věci zcela jasně vyřízeny, zejména právě ta okolnost, že Maďarsko nesmí je už státi ani haléře, to jest, že reparační platy jeho po roce 1943 budou stanoveny právě podle toho, jaká bude potřeba náhrad z titulu článku 250. mírové smlouvy trianonské.

Po velmi dramatickém vyvrcholení zápasu v posledních třech nocích podařilo se přece jen přivést naše stanovisko k plně platnosti. Optantské návrhy budou uspokojovány výhradně z fondu Brocchiho, který vyrostl z reparačních platů Maďarska. Všechny žaloby budou se na příště obracet již výhradně proti tomuto fondu. Zároveň byl nám přiznán 1% podíl z celého souboru východních reparací. Náš vlastní »příspěvek k nákladům osvobození« stanoven definitivně na 10 mil. zl. marek po 37 let, což kapitalisováno rovná se 1190 mil. Kč.

Pravidelná lednová schůze Rady Společnosti národů neměla na pořadu žádné aktuální otázky, poněvadž nová žádost Maďarska o jmenování náhradního soudce do maďarsko-rumunského arbitrážního soudu, která byla obnovena na základě ztroskotání posledních pokusů o přímé vyrovnání, stala se bezpředmětnou pojetím této věci do programu konference haagské. Ale kdyby nebylo velikých problémů, strhujících právě pozornost světa, byly by vzbudily zájem obecný i ty theoretické věci, jež Společnost národů nyní projednává. Je to především otázka svolání mezinárodní konference pro celní mír podle návrhů, které byly podány na posledním kongresu S. N. loňského září. Dvacet pět států evropských ohlásilo svůj souhlas s obeláním konference a lze se nadíti, že po zkušenostech se stavem hospodářského zbrojení a latentní celní války, který v posledních letech stává se nesnesitelný, najde se s dostatek porozumění pro postupné odzbrojení i v tomto oboru. Vedle otázek hospodářských je zde zajímavý pokus o vzájemné srovnání a přizpůsobení paktu Společnosti národů z roku 1919 a paktu Kelloggova z roku 1928, který byl dán za úkol letošnímu roku Společnosti národů z iniciativy kabinetu Mac Donaldova. Tak jednoduché, jak si to Anglosasové, málo citliví pro jemné odstíny formální, představují, to ovšem nebude, ledaže by se S. N. spokojila prostým vynecháním odiosních míst z příslušných článků svého paktu. Mluví se tu, jak známo, ve člancích 12., 15. a 16. o možnosti války a případných opatřeních za válečného stavu, zatím co členské státy S. N. přistoupily také k paktu Kelloggovu, který válku absolutně zakazuje. Jistý logický rozpor, který v tom je, vyžaduje objasnění. Není však možno prostě převzít kategorie paktu Kelloggova do paktu Společnosti národů a počítati tam také s vyloučením války jako s hotovou věcí. Nesmíme totiž přehlížeti toto genere odlišný ráz obou dokumentů. Kelloggův pakt jest morálním závazkem, který si dobrovolně jeho účastníci ukládají, ale jehož porušení nemůže býti stíháno jinak, nežli zas jen morálním odsouzením. Není tu legality, není tu zejména žádného aparátu soudního a výkonného, který by zachování kontroloval a nezachování stíhal. Naproti tomu pakt Společnosti národů představuje řadu docela určitých právních závazků a zřizuje také příslušnou proceduru, kterou v kritické situaci události probíhají. Připouští-li tedy tento pakt válku, připouští ji jen tak, jako stát a jeho zákonodárství připouští zločin anebo vzpouru. Ultra posse nemo tenetur. Když se vyčerpají všechny prostředky a nedostane se sil k udržení autority, nezbude, než ponechat volnou hru silám přírodním. Rada zvolila jedenáctičlenný komitét pro studium

těchto otázek a po několika slavnostních projevech, vzpomínajících desátého výročí založení Společnosti, se rozešla. Nebylo jaksi času ani nálady ku nějakému slavnostnímu aranžmá. Patrně letošní Shromáždění v září bude hledět vynahradiť, co se zatím jubileu S. N. nedostalo.

Do Londýna přibýly již hlavní delegace zúčastněných mocností a všechny dosavadní projevy ujistují, že lodní konference se zahajuje za nejlepších auspicií. V Anglii i v Americe jest ochota snížit nejen počet křižníků, nýbrž i tonáž velkých lodí a celkovou těžkou výzbroj, takže se při nejmenším ušetří poplatnictvu velké náklady. Politicky očekává se, že to bude působit na ochotu menších států resignovat aspoň částečně na jejich zbraň ponorkovou, takže by se dospělo k opravdovému snížení námořní výzbroje. Rozpor francouzsko-italský líčí se rovněž jako značně umírněný a Japonsko přichází beztak jen usmlouvat nějaké procento v poměru křižníků. Rovněž výměna memorand o programu konference mezi vládou francouzskou a britskou ukazuje na obou stranách nejlepší vůli ku porozumění vzájemným potřebám. Zdá se, že osou jednání bude otázka vzájemné závislosti odzbrojení v jednotlivých kategoriích válečných prostředků, námořních i pozemních, poněvadž francouzská bezpečnost závisí na tom, jak bude prováděna odzbrojení pozemní. Právě proto přichází francouzská delegace do Londýna s pevným úmyslem nenechat si vymknouti z rukou tak cenný materiál, jaký představuje její obnovené loďstvo, aniž se jí dostalo ujištění, že za uznání námořní převahy Anglosasů při snížení celkové úrovně zbrojení bude jí poskytnuto stejné postavení na pevnině při pozdějším řešení této části problému v Ženevě.

Poslední krise, vyvolaná konfliktem maršálka Piłsudského s polským sejmem ukázala se býti krisí ozdravovací. Když věci vyhnány byly již na ostrí nože, došlo k radikálnímu obratu zasažením presidentovým a strany »bloku spolupráce s vládou« sešly se u zeleného stolu se stranami opozičními. Podarilo se náhle získati na všech stranách ochotu k revisi ústavy a ku programové pozitivní činnosti parlamentu. Vnějšího výrazu došla tato nová důvěra v legální cestu opětným povoláním profesora Bartela v čelo vlády, který je známým stoupencem method smíru a účinné demokracie. Profesor Bartel ustavil svůj pátý kabinet zcela v duchu těchto zásad přibráním čelních členů levice. Tak zvaná skupina plukovnícká nebyla ovšem z vlády zcela vyloučena, přestává zde však vystupovat jako pevná formace, její členové jsou pouze resortními ministry. Možno sledovati tento vývoj ve zpřáteleném Polsku s nejlepší důvěrou a sympatií.

Anglická vláda octla se v postavení neobyčejně odpovědném, ježto náhodou do lhůty její funkce spadá řešení nejenom starých vleklých problémů hospodářského rázu, jako je nezaměstnanost a obnova hospodářské organizace země, nýbrž i několika těžkých imperiálních záležitostí, souvisejících zejména s emancipačními snahami Egypta a Indie. Je známo, že již vláda Lloyd Georgeova pokusila se o zásadní vyrovnání s Egyptem návrhem spojenecké smlouvy z roku 1921, ve které chtěla Egyptu vyhraditi úplně svobodné postavení svrchovaného státu až na určité výjimky v několika bodech, kde zájem Egypta stýká se se zájmem britským. Podle názoru tehdejší liberální vlády nemusí toto stýkání se znamenati tolik, jako potýkání. Anglo-egyptské přátelství může ulomiti hrot všem sporům. Pro tento způsob myšlení nebylo však v Egyptě až dosud porozumění. Jen král a jeho osobní důvěrníci byli ochotni jíti na tuto linii, zatím co národní strana Wafd, která úplně ovládá politické veřejné mínění této země, jejíž masy jsou ovšem indolentní, nechtěla se až dosud spokojiti s ničím jiným, než naprostou nezávislostí. Po dočasné suspensi ústavy ujednal diktátor Mahmud paša s Anglií smlouvu, která uspokojuje nejdalekosáhlejší měrou potřebu egyptské nezávislosti, udržujíc při tom přece jen minimum anglických potřeb. Britská vláda sama ovšem je si vědoma, že pro takovéto řešení nutno najít souhlas širokých vrstev a přála si tudíž vyspání nových voleb. Ty přivedly k veslu přirozeně zas Wafdisty a nyní nadejde jejich zkouška státnická. — Zatím co v Egyptě je vše in suspenso, v Indii došlo ku vzplanutí národních vášní do krajní míry. Již loni usnesl se národní kongres podati Anglii ultimatum. Buď zavede do konce roku dominiální status v Indii, nebo jí bude ohlášena ve vší formě revoluce. To se rozumí, že v Londýně nenechali se zmást tímto postupem, nýbrž pokračovali klidně ve studiu

problému, kterým byla pověřena parlamentní komise Simonova. Tak se stalo, že o vánočním kongresu v Lahore zvítězil nesmířitelný proud a národní program formulován ve smyslu požadavku separatistů. Národnímu vůdci Gandhimu, který jest jak známo filosofem neodporování zlu, podařilo se jen s velkou námahou prosadit usnesení ve prospěch nenásilné metody bojkotu. Mladá generace kloní se však vesměs spíše k učení leninistickému a byla by ochotna vyvolat krveprolití. Prozatím nebyly však nepokoje hlášeny a také organisované pokusy o odpírání daní, vojenské služby atd. zůstaly dosud ojedinělé a ztroskotaly. Letošní rok bude však rozhodně kritickým pro osud Indie a britského panství v této zemi.

Dr. Rudolf Procházka.

LITERATURA.

SOCIALISTICKÁ LITERATURA.

Česká socialistická literatura není bohatá. Její těžiště leží v brožurách, v agitačních spiscích nebo politicky časových úvahách. Nejdokumentárnější zůstávají revuální a časopisecké články, m. j. více jak třicetileté působení soc. revue »Akademie«. Ani po stránce překladové nejsme na tom lépe. Jak dlouho k nám byl uváděn Marxův »Kapitál«! Chybí nám též soustavně vydávání socialistických myslitelů. Popřevratový čilejší ruch ve vydávání překladů i větších, všeobecně socialistických knih původních, ohlas, s jakým byl přijat Hendrika de Mana »Duch socialismu« a s jakým patrně bude přijat i překlad Shawova »Průvodce«, ukazují, že tu jsou podmínky pro odbyt této literatury a že vedle politického hnutí socialistického cítí se potřeba socialistického teoretického myšlení, jímž by ono bylo podloženo. Produktem této snahy je socialistická literární »Pospolitost«, organisace soc. spisovatelů a přátel socialistické literatury, jež hodlá vydávat základní díla socialismu od utopistů a význačných představitelů vědeckého socialismu až k literárním pracím mladé generace současných socialistických teoretiků domácích i cizích. Staví se na půdu *vědeckého socialismu* bez jakýchkoli zřetelů k politickým směrům. Tato »Pospolitost« (Praha I., Ul. Kar. Světlé 17), ustavivši se před několika měsíci, předložila již dvě knihy. Je to Jaroslava Čecháčka »Protiklerikální legenda« (str. 230) a Fridricha Engelse »K filosofii dějin« (str. 60). — Čecháčkova kniha má podtitul »pokus o marxistickou analýsu« a připíná se k současným diskusím o náboženský socialism a o politickou spolupráci socialistů s katolíky, zůstávajíc při tom na teoretickém řešení poměru marxistického socialismu k náboženství a posuzujíc ze socialistického hlediska pokrokový boj protináboženský a filosofii českých dějin, či »českou otázku«. Kniha vyznívá v odsudku českého pokrokářství, jež utonulo v historismu, používajíc zastaralých zbraní protináboženského boje, zatím co církev a hlavně církev katolická usměrnila a přeskupila své ideové síly. Jádrem knihy je stať o Masarykovi. Proti němu tvrdí Č., že *není zvláštní české otázky, která by byla náboženskou*, ale že náboženský problém je problémem jednolliyce, jeho svědomí a jeho morálky. Při tom však autor souhlasí s Masarykem v jeho boji proti liberalismu, pokládajícimu náboženství za věc přežitou a v důsledku toho souhlasí s Masarykem i v tom, že *každý člověk si musí sám řešiti náboženský problém*. K »Volné Myšlence« jako prototypu protiklerikálního boje je Č. přísně odmítavý, protože sám vidí nepřítelů jinde, v současném společenském řádu, a nikoliv už v náboženství, jemuž demokraticky přiznává a popřává pronikání celým životem i politickým bojem dneška. Nechce komplikovati těžký osvobozovací boj politický a hospodářský metafysickými problémy. »Náboženství a marxismus mohou se sraziti nyní jenom potud, pokud náboženství chce vykonávati vliv na vytváření světa a společnosti proti snahám socialismu.« Tady jeho tolerance náboženství je velmi nedůsledná, neboť odevždy se náboženství u socialistů pokládalo za nástroj vládnoucí třídy k potlačení proletariátu a také vidíme, že církve jsou vždy oporou současného řádu, jež socialisté usilují změnit. Pokud by se snad tvářily jinak, nikdy nedovedly a nemohly vzbudit zdání opravdovosti. Spoléhá-li Č., že teprve lidé hospodářsky osvobození budou svobodně myslet, možno proti němu postavit tvrzení, že teprve lidé myšlenkově svobodní si dovedou